

Anna Przybylska

ZATRUCIA I ZAKAŻENIA POKARMOWE W POLSCE W 2002 ROKU*

Słowa kluczowe: zatrucia i zakażenia pokarmowe, epidemiologia, Polska, rok 2002

Key words: foodborne and waterborne diseases, epidemiology, Poland, 2002

Optymizm wyrażony w ubiegłorocznej, analogicznej publikacji, dotyczący oczekiwań związanych z możliwością uwzględniania przez nadzór sanitarno-epidemiologiczny pełnego zakresu zagrożeń ze strony żywności i wody (począwszy od wirusów, poprzez bakterie, pasożyty, zatrucia toksynami zwierzęcymi i roślinnymi, aż po zatrucia substancjami chemicznymi) nie znalazł niestety potwierdzenia. Nie uległa zmianie zarówno rejestracja chorób, będących wynikiem spożycia żywności i wody złej jakości, jak i zakres diagnozowanych w Polsce czynników patogennych, należących do ww. grup, uwzględnianych w opracowaniach ognisk zbiorowych zachorowań (4 osoby i więcej). Dlatego w niniejszej pracy przedstawiono wyniki podstawowej analizy epidemiologicznej, przeprowadzonej na dotychczasowych zasadach. Należy jednak zaznaczyć, że podobnie jak w 2001 roku, poza grupą zachorowań nazwaną „bakteryjnymi zatruciami pokarmowymi” (w uwzględnianym do dziś zakresie czynników patogennych), do chorób o objawach żołądkowo-jelitowych, szerzących się przez przewód pokarmowy (głównie z żywnością i wodą), należy włączyć ponadto inne, odrębnie rejestrowane jednostki chorobowe i grupy zachorowań o objawach żołądkowo-jelitowych.

W 2002 roku zarejestrowano następujące liczby zachorowań i zapadalność na te choroby:

- dur brzuszny i dury rzekome (kod ICD-10: A01.0-A01.3) – łącznie 7 przypadków, zapadalność 0,019/100 000 mieszkańców;
- czerwonkę bakteryjną (A03) – 220 przypadków, zapadalność 0,58 (wzrost w odniesieniu do 2001 r. o 75,8%);
- „inne bakteryjne zakażenia jelitowe” (A04) – łącznie 4 695 zachorowań, zapadalność 12,3 (w tym u dzieci do lat 2 – 3 781 przypadków, zapadalność 396,5/100 000 – wzrost w odniesieniu do 2001 r. o 10,6%);
- „wirusowe i inne określone zakażenia jelitowe” (A08) – łącznie 6 598 przypadków, zapadalność 17,3 (w tym u dzieci do lat 2 – 3 781 przypadków, zapadalność 524,3 – wzrost w odniesieniu do 2001 roku o ok. 47%);
- „biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu” u dzieci do lat dwóch (A09) – łącznie 11 129 przypadków, zapadalność 1543,3 – wzrost o 22,2%);

---

* Na podstawie biuletynu rocznego (Czarkowski MP i in. Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce – 2002 rok. Warszawa, PZH i GIS, 2003: 3–19, 87–90, 118–120, 126–144, 201–207.) oraz opracowań ognisk zbiorowych zachorowań, dokonanych przez Stacje Sanitarne-Epidemiologiczne na terenie kraju.

- wirusowe zapalenie wątroby typu A (B17) – 338 przypadków, zapadalność 0,88 (niebawąły spadek rocznych liczb zachorowań w ostatnich latach), z najwyższą zapadalnością u dziewięcioletnich dziewcząt (3,82) i sześciioletnich chłopców (3,32) w miastach (z wysoką ogólną zapadalnością w miastach – powyżej 1,0/100 000 – w grupach wieku od 6 do 34 lat);
- włośnicę (B75) – 42 przypadki, zapadalność 0,11;
- bąblowicę (B67) – 40 przypadków, zapadalność 0,10;
- zarażenie *Taenia saginata* (B68.1) – 193 przypadki, zapadalność 0,50;
- zarażenie innymi tasiemcami (B68.0; B68.9; B70-B71) – 71 przypadków, zapadalność 0,19;

oraz szereg chorób mogących się szerzyć także drogą pokarmową (głównie odzwierzęcych), takich jak:

- toksoplazmoza (B58 – z wyjątkiem wrodzonej) – 631 przypadków, zapadalność 4,23;
- różycyca (A26) – 89 przypadków, zapadalność 0,23;
- listerioza (A32; P37.2) – 31 przypadków, zapadalność 0,081 (w odniesieniu do 2001 r. wzrost ponad 2,5-krotny);
- leptospiroza (A27) – 6 przypadków, zapadalność 0,016.

Stanowi to łącznie ponad 24 000 przypadków (a więc liczbę porównywalną z zarejestrowaną liczbą bakteryjnych „zatruc pokarmowych”) nie objętych pełnym dochodzeniem epidemiologicznym w ogniskach zbiorowych zachorowań.

Nie można pominąć ponadto takich chorób zakaźnych, jak tularemia (A21), bruceloza (A23), czy „czerwonka pełzakowa ostra” (A06.0), liczących w 2002 roku po 2–3 przypadki.

Poza „bakteryjnymi zatruciami pokarmowymi” oraz ww. jednostkami i grupami rejestracyjnymi w 2002 roku rejestrowano także:

- zatrucia grzybami (T62.0) – 66 przypadków, zapadalność 0,17 (spadek 3,6-krotny);
- zatrucia jagodami i innymi częściami roślin (T62.1-T62.2) – 19 przypadków, zapadalność 0,05 (dwukrotny spadek);
- zatrucia „pestycydami” (T60) (głównie drogą pokarmową) – 103 przypadki, zapadalność 0,27 (dwukrotny spadek);

oraz bez możliwości wyodrębnienia drogi szerzenia (w tym pokarmowej):

- zatrucia lekami, preparatami farmakologicznymi i substancjami biologicznymi (T36-T50) – 5 449 przypadków, zapadalność 14,3;
- zatrucia alkoholem (w tym metylowym) (T51) – 1 804 przypadki, zapadalność 4,72;
- zatrucia „innymi substancjami zazwyczaj nie stosowanymi w celach leczniczych” (T52-T59) – 1 300 przypadków, zapadalność 3,40; i
- inne zatrucia „substancjami innymi i nieokreślonymi” (T65) – 446 przypadków, zapadalność 1,17.

W 2002 roku w grupie tzw. „bakteryjnych zatruc pokarmowych” (spowodowanych przez odzwierzęce typy pałeczek *Salmonella* – A02.0, gronkowce – A05.0, *Clostridium botulinum* – A05.1, *C. perfringens* – A05.2, inne określone bakterie, w tym *Vibrio parahaemolyticus* i *Bacillus cereus* – A05.3-A05.8, oraz czynniki nieokreślone – A05.9) zarejestrowano 26 734 zachorowania (zapadalność 69,9 na 100 000). Liczba ta była zbliżona do zarejestrowanej w 2000 roku oraz do mediany z lat 1998-2000 (odpowiednio 26 701 i 27 103) i większa o 2 341 przypadków od danych z 2001 roku.

Największą liczbę zachorowań (2 716) zarejestrowano w woj. śląskim (zapadalność 57,3). Ponad 2 tys. zachorowań zarejestrowano ponadto w województwach: mazowieckim

(2 577 przypadków, zapadalność 50,3), pomorskim (2 267; 104,0) i lubelskim (2 134; 97,0). Najmniej zachorowań notowano w woj. opolskim (524, zapadalność 49,2).

Ogólna zapadalność z powodu „bakteryjnych zatruc pokarmowych” wyniosła w 2002 roku 69,9/100 000 mieszkańców i była o 10,8% większa od zapadalności z 2001 r., a porównywalna z zapadalnością z 2000 r. i z medianą z lat 1998–2000 (odpowiednio: wzrost o 1,2% i spadek o 0,3%).

Największą zapadalność zarejestrowano w woj. pomorskim (104,0), a nieco niższą – w woj. lubelskim (97,0), warmińsko-mazurskim (91,7) i świętokrzyskim (91,2). Najniższą zapadalność notowano w woj. opolskim (49,2), porównywalną w woj. mazowieckim (50,3), oraz stosunkowo niską w woj. wielkopolskim (55,9), śląskim (57,3), i małopolskim (58,5).

W porównaniu z 2001 rokiem w 11 województwach odnotowano wzrost zapadalności, a w pozostałych – spadek. Do największego wzrostu doszło w woj. dolnośląskim (o 34,5%), a następnie w woj. pomorskim (o 27,5%). Wzrost o ponad 20% miał miejsce także w województwach: warmińsko-mazurskim (o 21,6%), świętokrzyskim (o 21,4%), małopolskim (o 21,1%) i lubuskim (o 20,3%). Duży spadek zapadalności (o ponad 20%) notowano w dwóch województwach: podlaskim (o 25,7%) i łódzkim (o 21,9%).

W odniesieniu do danych z 2000 roku w dziewięciu województwach doszło do spadku zapadalności, a w siedmiu – do wzrostu. Spadek o ponad 10% notowano w woj. kujawsko-pomorskim (o 19,5%) i podlaskim (o 15,5%). Największy wzrost zapadalności miał miejsce w woj. dolnośląskim (o 26,9%) i nieco mniejszy – w woj. pomorskim (o 22,1%). Stosunkowo wysoki wzrost wystąpił także w woj. świętokrzyskim (o 16,9%) i małopolskim (o 15,8%).

W odniesieniu do mediany z lat 1998–2000 spadek zapadalności odnotowano również w dziewięciu województwach, a wzrost – w siedmiu. Największy spadek miał miejsce w woj. podlaskim (o 27,6%) i porównywalny – w woj. wielkopolskim (o 26,3%). Spadek wynoszący powyżej 10% notowano ponadto w woj. kujawsko-pomorskim (o 10,4%) i warmińsko-mazurskim (o 10,1%). Największy wzrost zapadalności wystąpił w woj. śląskim (o 21,9%). Wzrost o ponad 10% stwierdzono także w woj. małopolskim (o 15,8%), pomorskim (o 15,2%) i lubuskim (o 10,2%) (tab. I A).

W 2002 roku zarejestrowano 66 przypadków zatruc toksynami grzybów trujących (zapadalność 0,17). Tak niskiej liczby zachorowań tej grupy nie notowano w Polsce od lat. Najwięcej zatruc i największą zapadalność zarejestrowano w woj. podkarpackim (odpowiednio 14 i 0,67). Stosunkowo dużo zatruc (10 przypadków, zapadalność 0,38) odnotowano ponadto w woj. łódzkim. Zatruc grzybami nie zarejestrowano w 2002 roku w woj. opolskim i zachodniopomorskim. W odniesieniu do 2001 roku największy spadek zapadalności (prawie dziesięciokrotny) miał miejsce w woj. lubelskim i niewiele mniejszy – w woj. małopolskim (ponad ośmiokrotny) oraz lubuskim (prawie ośmiokrotny). Do wzrostu zapadalności (o 55,6%) doszło jedynie w woj. pomorskim. W odniesieniu do 2000 roku spadek zapadalności nastąpił w 14 województwach, przy czym największy w woj. lubuskim (prawie osiemnastokrotny). Do dużego spadku zapadalności doszło ponadto w woj. małopolskim (ponad dwunastokrotnego), świętokrzyskim (dziesięciokrotnego) i warmińsko-mazurskim (ośmiokrotnego).

W porównaniu z medianą z lat 1998–2000 spadek zapadalności miał miejsce w 11 województwach, a wzrost – w trzech. Do największego spadku doszło w woj. małopolskim (13,5-krotnego), a następnie w woj. lubuskim (prawie trzynastokrotnego) i świętokrzyskim

Tabela I A. Bakteryjne* zatrucia i zakażenia pokarmowe w Polsce w latach 1998–2002. Liczba rejestrowanych zachorowań i zapadalność na 100 000 ludności – według województw (kody ICD-10: A02.0; A05).

Table I A. Bacterial foodborne infections and intoxications registered in Poland in 1998–2002. Number of cases and incidence per 100 000 population according to the voivodeship

Lp.	Województwo	Mediana z lat 1998–2000		2000 rok		2001 rok		2002 rok	
		l. zach.	zapid.	l. zach.	zapid.	l. zach.	zapid.	l. zach.	zapid.
	Polska – ogółem	27 103	70,1	26 701	69,1	24 393	63,1	26 734	69,9
1.	Dolnośląskie	1 857	62,3	1 563	52,5	1 470	49,5	1 937	66,6
2.	Kujawsko-pomorskie	1 883	89,7	2 100	99,9	1 737	82,7	1 665	80,4
3.	Lubelskie	2 407	107,5	2 354	105,4	2 019	90,5	2 134	97,0
4.	Lubuskie	749	73,2	749	73,2	687	67,1	814	80,7
5.	Łódzkie	1 872	70,4	1 813	68,5	1 528	57,9	1 843	70,6
6.	Małopolskie	1 629	50,5	1 629	50,5	1 565	48,3	1 890	58,5
7.	Mazowieckie	2 822	55,7	2 822	55,7	2 778	54,7	2 577	50,3
8.	Opolskie	565	52,0	565	52,0	559	51,6	524	49,2
9.	Podkarpackie	1 686	79,5	1 706	80,2	1 558	73,1	1 795	85,3
10.	Podlaskie	1 242	101,6	1 064	87,1	1 208	99,0	889	73,6
11.	Pomorskie	1 976	90,3	1 870	85,2	1 796	81,6	2 267	104,0
12.	Śląskie	2 297	47,0	2 613	53,8	2 317	47,9	2 716	57,3
13.	Świętokrzyskie	1 263	95,2	1 033	78,0	992	75,1	1 183	91,2
14.	Warmińsko-mazurskie	1 491	102,0	1 388	94,7	1 108	75,4	1 310	91,7
15.	Wielkopolskie	2 538	75,8	2 072	61,7	1 729	51,4	1 873	55,9
16.	Zachodniopomorskie	1 375	79,4	1 360	78,5	1 342	77,4	1 317	77,5

* – salmonelozy odzwierzęce, zakażenia gronkowcowe, botulizm oraz zachorowania o objawach żołądkowo-jelitowych, spowodowanych przez niektóre inne bakterie oraz przez czynniki nieokreślone (bakteryjne?)

(dziewięciokrotnego). Największy (dwukrotny) wzrost zapadalności odnotowano w woj. wielkopolskim.

Trudno wyciągać wnioski na temat przyczyn tak dużych różnic w rejestracji rocznych liczb zatruc grzybami, szczególnie w odniesieniu do województw, w których w poprzednich latach notowano stale dużo przypadków. Brak również możliwości dokonania choćby pobieżnej podstawowej analizy epidemiologicznej zagadnienia (np. podziału wg środowiska i grup wieku). Sytuacja taka jest wynikiem wyłączenia przed laty zatruc grzybami z opracowań na podstawie ankiet osobowych, dokonywanych dawniej w Zakładzie Epidemiologii PZH (tab. I B).

W 2002 roku zapadalność z powodu „bakteryjnych zatruc pokarmowych”, notowana na wsi, wyraźnie przewyższała zapadalność w miastach (odpowiednio 73,6 i 67,6; różnica 6,0), co przemawia za utrwalaniem się przewagi zachorowań w środowiskach wiejskich (w 2001

Tabela I B. Zatrucia grzybami w Polsce w latach 1998–2002. Liczba zachorowań i zapadalność na 100 000 ludności wg województw (kod ICD-10: T62.0)

Table I B. Mushroom poisonings in Poland in 1998–2002. Number of cases and incidence per 100 000 population according to the voivodeship

Lp.	Województwo	Mediana z lat 1998–2000		2000 rok		2001 rok		2002 rok	
		l. zach.	zapat.	l. zach.	zapat.	l. zach.	zapat.	l. zach.	zapat.
	Polska – ogółem	209	0,54	300	0,78	237	0,61	66	0,17
1.	Dolnośląskie	10	0,34	20	0,67	10	0,34	8	0,28
2.	Kujawsko-pomorskie	3	0,14	18	0,86	22	1,05	4	0,19
3.	Lubelskie	11	0,49	13	0,58	30	1,35	3	0,14
4.	Lubuskie	13	1,27	18	1,76	8	0,78	1	0,10
5.	Łódzkie	13	0,49	17	0,64	11	0,42	10	0,38
6.	Małopolskie	26	0,81	24	0,74	16	0,49	2	0,06
7.	Mazowieckie	19	0,38	32	0,63	15	0,30	4	0,08
8.	Opolskie	3	0,28	5	0,46	2	0,18	–	–
9.	Podkarpackie	29	1,37	44	2,07	44	2,07	14	0,67
10.	Podlaskie	12	0,98	12	0,98	12	0,98	2	0,17
11.	Pomorskie	7	0,32	5	0,23	2	0,09	3	0,14
12.	Śląskie	4	0,08	11	0,23	12	0,25	5	0,11
13.	Świętokrzyskie	37	2,79	41	3,10	6	0,45	4	0,31
14.	Warmińsko-mazurskie	6	0,41	16	1,09	10	0,68	2	0,14
15.	Wielkopolskie	2	0,06	7	0,21	14	0,42	4	0,12
16.	Zachodniopomorskie	7	0,40	17	0,98	23	1,33	–	–

roku różnica zapadalności wynosiła 2,7). Ogólna zapadalność mężczyzn i kobiet była porównywalna (odpowiednio 70,4 i 69,5). Wysoką ogólną zapadalność (ponad 100/100 000), podobnie jak w poprzednich latach, notowano u dzieci do 9 roku życia, przy czym w dalszym ciągu największa zapadalność utrzymywała się u chłopców w drugim roku życia w miastach (590,4). U dziewczynek w tej samej grupie wieku w miastach notowano również wysoką zapadalność (552,6) (tab. II A i B).

Wśród czynników etiologicznych rejestrowanych w Polsce w ramach „bakteryjnych zatruc pokarmowych” w 2002 roku ponownie zmalał udział odzwierzęcych pałeczek *Salmonella* (77,0%; w 2001 r. 81,1%), a prawie dwukrotnie wzrósł udział gronkowców koagulododatnich (4,7%; w 2001 r. – 2,7%). Jest to już drugi rok podwojenia liczby rejestrowanych zachorowań o etiologii gronkowcowej. Wzrosła również ponownie liczba zachorowań, w odniesieniu do których nie udało się ustalić czynnika etiologicznego (16,8%; w 2001 r. – 14,7%) (tab. III).

W skali 2002 roku odzwierzęce pałeczki *Salmonella* powodowały najwięcej zachorowań w II i III kwartale (według dat zachorowań – odpowiednio 33,0% i 43,4%, a według dat rejestracji – 27,5% i 44,4%). Najwięcej zachorowań spowodowanych przez gronkowce

Tabela II (A i B). Bakteryjne zatrucia i zakażenia pokarmowe rejestrowane w Polsce w 2002 roku. Liczba zachorowań, podział procentowy i zapadalność – z uwzględnieniem wieku, płci i środowiska (miasto/wieś)

Table II (A and B). Bacterial foodborne infections and intoxications registered in Poland in 2002. Number of cases, percentage and incidence – according to age, gender and location (urban/rural)

A. w miastach i na wsi (urban and rural area)

Wiek w latach	Miasto			Wieś			Ogółem		
	l. zachor.	%	zapid.	l. zachor.	%	zapid.	l. zachor.	%	zapid.
0-4	4 008	25,1	387,2	2 458	22,8	289,3	6 466	24,2	343,1
0	766	4,8	389,5	612	5,7	391,5	1 378	5,2	390,4
1	1 169	7,3	572,0	651	6,0	397,5	1 820	6,8	494,4
2	898	5,6	428,1	524	4,9	304,4	1 422	5,3	372,4
3	665	4,2	316,6	368	3,4	209,6	1 033	3,9	267,9
4	510	3,2	238,0	303	2,8	166,6	813	3,0	205,2
5-9	1 580	9,9	128,2	1 249	11,6	120,2	2 829	10,6	124,5
10-19	2 266	14,2	64,1	1 968	18,3	78,7	4 234	15,8	70,2
20-29	2 209	13,8	56,8	1 222	11,3	56,1	3 431	12,8	56,5
30-39	1 213	7,6	40,6	905	8,4	47,2	2 118	7,9	43,2
40-49	1 446	9,1	37,0	875	8,1	41,7	2 321	8,7	38,6
50-59	1 274	8,0	41,2	735	6,8	49,5	2 009	7,5	43,9
60 i >	1 968	12,3	50,1	1 358	12,6	53,1	3 326	12,4	51,3
Ogółem	15 964	100,0	67,6	10 770	100,0	73,6	26 734	100,0	69,9

B. mężczyźni i kobiety (men and women)

Wiek w latach	Mężczyźni			Kobiety			Ogółem		
	l. zachor.	%	zapid.	l. zachor.	%	zapid.	l. zachor.	%	zapid.
0-4	3 482	26,7	360,1	2 984	21,8	325,1	6 466	24,2	343,1
0	762	5,8	420,4	616	4,5	358,7	1 378	5,2	390,4
1	957	7,3	506,8	863	6,3	481,2	1 820	6,8	494,4
2	765	5,9	391,7	657	4,8	352,1	1 422	5,3	372,4
3	556	4,3	280,9	477	3,5	254,2	1 033	3,9	267,9
4	442	3,4	217,2	371	2,7	192,5	813	3,0	205,2
5-9	1 464	11,2	126,0	1 365	10,0	123,0	2 829	10,6	124,5
10-19	2 076	15,9	67,3	2 158	15,8	73,2	4 234	15,8	70,2
20-29	1 701	13,0	55,2	1 730	12,6	57,9	3 431	12,8	56,5
30-39	1 077	8,3	43,4	1 041	7,6	43,0	2 118	7,9	43,2
40-49	1 064	8,2	35,7	1 257	9,2	41,5	2 321	8,7	38,6
50-59	890	6,8	40,7	1 119	8,2	46,9	2 009	7,5	43,9
60 i >	1 286	9,9	50,0	2 040	14,9	52,1	3 326	12,4	51,3
Ogółem	13 040	100,0	70,4	13 694	100,0	69,5	26 734	100,0	69,9

Tabela III. Bakteryjne zatrucia i zakażenia pokarmowe rejestrowane w Polsce w latach 1993–2002. Liczba zachorowań, odsetek i zapadalność, z uwzględnieniem czynników etiologicznych
 Table III. Bacterial foodborne infections and intoxications registered in Poland in 1993–2002. Number of cases, percentage and incidence, according to the etiological agents

Czynnik etiologiczny	Mediana z lat 1993–1997*			Mediana z lat 1998–2000			2000 rok			2001 rok			2002 rok		
	I. zach.	%	zap.	I. zach.	%	zap.	I. zach.	%	zap.	I. zach.	%	zap.	I. zach.	%	zap.
<i>Salmonella</i> – typy odzwierzęce	26 052	88,6	67,5	23 381	86,3	60,5	22 712	85,1	58,8	19 788	81,1	51,2	20 575	77,0	53,8
Gronkowce	374	1,6	0,97	375	1,2	0,97	382	1,4	0,99	647	2,7	1,67	1 260	4,7	3,30
<i>Clostridium botulinum</i>	116	0,3	0,30	93	0,3	0,24	72	0,3	0,19	66	0,3	0,17	85	0,3	0,22
<i>Clostridium perfringens</i>	-	-	-	1	0,003	0,003	1	0,003	0,003	1	0,004	0,003	5**	0,02	0,013
Inne bakterie				66	0,24	0,17	109	0,28	0,28	313	1,3	0,81	317	1,2	0,83
Czynnik nieokreślony (bakteryjny?)	2 497	8,8	6,47	3 334	10,9	8,6	3 425	8,9	9,0	3 578	14,7	9,3	4 492	16,8	11,7
Ogółem	28 869	100,0	74,8	27 103	100,0	70,1	26 701	69,1	69,0	24 393	100,0	63,1	26 734	100,0	69,9

* w 1994 r. – zmiana w sposobie rejestracji salmoneloz odzwierzęcych;

w 1997 r. – zmiana w sposobie rejestracji zatruc i zakażeń pokarmowych (klasyfikacja ICD-10)
 ** zarejestrowano w woj. mazowieckim w I (1), II (1), III (2) i IV (1 przypadek) kwartale 2002 roku (zapadalność 0,098)

(57,5%) i przez *Clostridium botulinum* (44,7%) rejestrowano w III kwartale. Najwięcej zatruć grzybami zarejestrowano w IV kwartale (50,0%), a jagodami i innymi częściami roślin – w III kwartale (57,9%).

W 2002 roku hospitalizowano 100% osób, u których stwierdzono botulizm pokarmowy oraz tych, u których wykryto zakażenie *Clostridium perfringens*. Hospitalizowano również 100% osób, które uległy zatruciu toksynami roślinnymi. Osoby, u których rozpoznano salmonelozę odzwierzęcą, hospitalizowano w 67,8%, a osoby, u których wykryto etiologię gronkowcową – w 28,9%.

Według GUS w 2002 roku z powodu „innych bakteryjnych zatruć pokarmowych” (A05) zmarło 9 osób, z powodu „innych bakteryjnych zakażeń jelitowych” – (A04) – 4 osoby, z powodu „innych zakażeń wywołanych przez pałeczki *Salmonella*” (A02) – 7 osób, a z powodu „biegunki i zapaleń żołądkowo-jelitowych o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu” – 30 osób. Łącznie odnotowano 50 zgonów z powodu chorób szerzących się drogą pokarmową.

W 2001 roku z powodu „innych zakażeń wywołanych pałeczkami *Salmonella*” (A02) zmarło 5 osób, z powodu „innych bakteryjnych zakażeń jelitowych” (A04) – 4 osoby, z powodu „wirusowych i innych określonych zakażeń jelitowych” (A08) – 2 osoby, a z powodu „biegunki i zapaleń żołądkowo-jelitowych o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu” (A09) – 28 osób. Łącznie w 2001 roku odnotowano więc 43 zgony (w tym sześćoro dzieci w wieku 0–4 lata) z powodu chorób szerzących się drogą pokarmową (28 w miastach i 15 na wsi). Powyższe dane są jednak trudne do interpretacji ze względu na odmienną kryteria rejestracji zgonów, stosowanych przez GUS od kryteriów rejestracji zachorowań.

Za 2002 rok nadesłano z terenu kraju do Głównego Inspektoratu Sanitarnego (GIS) 357 opracowań ognisk zbiorowych zatruć i zakażeń pokarmowych (w tym bakteryjnych – uwzględnionych według zasad rejestracji tzw. „zatruciu pokarmowych”), w których zachorowało 7 676 osób.

Odzwierzęce pałeczki *Salmonella* były głównym czynnikiem etiologicznym w 64,7% ognisk (56,7% zachorowań w ogniskach), a gronkowce koagulazododatnie – w 7,0% ognisk (16,5% ogółu zachorowań w ogniskach – o ok. 5% więcej niż w 2001 roku). *Escherichia coli* (stosunkowo rzadko określanych typów) i pałeczki z grupy *coli* spowodowały wystąpienie 5,6% ognisk (5,4% zachorowań). Nie ustalono czynnika etiologicznego w 19,9% ognisk (w odniesieniu do 20,0% zachorowań), a więc w ok. 6% ognisk i zachorowań w ogniskach więcej, niż w 2001 roku (tab. IV).

Wśród odzwierzęcych pałeczek *Salmonella*, typem serologicznym dominującym w ogniskach, była – jak w poprzednich latach – *S. Enteritidis* (94,8% ognisk salmoneloz odzwierzęcych, 90,4% zachorowań, w tym 2 zgony). Spośród pozostałych typów najczęściej zachorowań spowodowała *S. Hadar* (5,5% w 2,2% ognisk), a następną, co do wywołanej liczby zachorowań, była *S. Typhimurium* (2,5% zachorowań w 0,9% ognisk) (tab. V).

Spośród nośników czynników patogennych w ogniskach, do wystąpienia największej liczby zachorowań (35,6% ogółu), przyczyniły się potrawy z różnych (3 i >) surowców pochodzenia zwierzęcego, na co największy wpływ miały gronkowce koagulazododatnie (63,0% zachorowań o tej etiologii), a następnie *Escherichia coli* i pałeczki z grupy *coli* (56,4% zachorowań tej grupy etiologicznej). Stosunkowo dużo zachorowań po spożyciu różnych potraw, wyprodukowanych z różnych surowców pochodzenia zwierzęcego, wystąpiło w grupie ognisk spowodowanych przez odzwierzęce pałeczki *Salmonella* (32,2%,

Tabela IV. Ogniska zbiorowych zatruc i zakażeń pokarmowych* w Polsce w latach 2001–2002. Liczba i procent ognisk i zachorowań w ogniskach wg czynników etiologicznych

Table IV. Collective outbreaks of foodborne and waterborne infections and intoxications in Poland in 2001–2002. Number and percentage of outbreaks and cases in outbreaks according to the etiological agents

Czynnik etiologiczny	2001 rok				2002 rok			
	ogniska		zachorowania		ogniska		zachorowania	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
<i>Salmonella</i> – typy odzwierzęce	222	70,0	4 177 (1)	67,1	231v	64,7	4 354 (2)	56,7
<i>Clostridium botulinum</i>	1	0,3	4	0,06	1	0,3	7	0,09
<i>Staphylococcus aureus</i>	24	7,6	691	11,1	25	7,0	1 269 (1)	16,5
<i>E.coli</i> , pałeczki z grupy <i>coli</i>	11	3,5	297	4,8	20	5,6	415	5,4
Inne bakterie	2	0,6	40	0,6	–	–	–	–
Wirusy x	4	1,3	40	0,6	3	0,8	45	0,6
Grzyby trujące	2	0,6	11	0,2	–	–	–	–
Toksyny roślin wyższych	3	0,9	30	0,5	2v	0,6	7	0,09
Toksyczne subst. chemiczne	4	1,3	36 (9)	0,6	4	1,12	43 (3)	0,6
Nie ustalono	44	13,9	903	14,5	71	19,9	1 536	20,0
Ogółem	317	100,0	6 229 (10)	100	357	100,0	7 676 (6)	100,0

* w Polsce 4 chore osoby i więcej (nie uwzględniono, podobnie jak w poprzednich latach, *Shigella* i *Trichinella*)

x w tym 2 ogniska (36 przypadków) – rotawirusy i 1 ognisko (9 przypadków) – HAV

v w tym po 1 ognisku trzysobowym

( ) zgony; nie uwzględniono 2 zgonów po spożyciu alkoholu metylowego, które zostały odwołane (potwierdzenie telefoniczne)

w tym 1 zgon) oraz w ogniskach, w których nie ustalono czynnika etiologicznego (19,5%).

W 2002 roku, po raz pierwszy od prawie dwudziestu lat, na drugi plan zeszły potrawy z jaj, występujące dotąd jako główny nośnik czynników patogennych w ogniskach (20,9% ogółu zachorowań w ogniskach, 36,4% zachorowań spowodowanych przez odzwierzęce typy pałeczek *Salmonella* – w tym 1 zgon).

W grupie zachorowań spowodowanych przez *E. coli* i pałeczki z grupy *coli*, w 2002 roku po raz pierwszy od lat woda nie była głównym nośnikiem (12,8% przypadków), a stały się nim (wymienione już powyżej) potrawy z różnych (3 i >) surowców pochodzenia zwierzęcego (56,4%). Następną z kolei (co do liczebności zachorowań tej grupy etiologicznej) grupą potraw, były potrawy z drobiu (18,8% przypadków).

Nie ustalono nośnika w odniesieniu do 18,9% ogółu zachorowań w ogniskach (w tym – w odniesieniu do 100% zachorowań spowodowanych przez wirusy i w odniesieniu do 75,8% zachorowań o nieustalonej etiologii) (tab. VI).

W największej liczbie ognisk (lecz mniejszej niż w poprzednich latach) produkcja potraw, będących nośnikami czynników patogennych, odbywała się w mieszkaniach prywatnych (47,1% ogółu ognisk), ale zwiększyła się wyraźna przewaga tych miejsc pro-

Tabela V. Ogniska zbiorowych zatruc i zakażeń pokarmowych w Polsce w latach 2001–2002. Odzwierzęce typy pałeczek *Salmonella* jako czynnik etiologiczny. Liczba i odsetek ognisk i zachorowań w ogniskach, z uwzględnieniem typów serologicznych

Table V. Collective outbreaks of foodborne and waterborne infections and intoxications in Poland in 2001–2002. *Salmonellas* of animal's source as etiological agent. Number and percentage of outbreaks and cases in outbreaks according to the serotypes

Typy odzwierzęcych pałeczek <i>Salmonella</i>	2001 rok				2002 rok			
	ogniska		zachorowania		ogniska		zachorowania	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
<i>Salmonella</i> z grupy C ₂ O	–	–	–	–	1	0,4	4	0,09
<i>S. Enteritidis</i>	213	95,9	3 901 (1)	93,4	219	94,8	3 935 (2)	90,4
<i>S. Hadar</i>	2	0,9	36	0,9	5	2,2	239	5,5
<i>S. Infantis</i>	1	0,5	10	0,2	–	–	–	–
<i>S. Thompson</i>	–	–	–	–	1	0,4	5	0,1
<i>S. Typhimurium</i>	1	0,5	4	0,1	2	0,9	107	2,5
<i>S. Virchow</i>	2	0,9	91	2,2	1	0,4	35	0,8
<i>S. Enteritidis</i> + <i>S. Hadar</i>	–	–	–	–	1	0,4	7	0,2
<i>S. Enteritidis</i> + <i>S. Mbandaka</i>	1	0,5	61	1,5	–	–	–	–
<i>S. Enteritidis</i> + <i>S. Newport</i>	1	0,5	68	1,6	–	–	–	–
<i>S. Hadar</i> + <i>S. Newport</i> + <i>S. Kottbus</i>	1	0,5	6	0,1	–	–	–	–
<i>S. sp.</i> (typ nieokreślony) + <i>S. Enteritidis</i>	–	–	–	–	1	0,4	22	0,5
<i>Salmonella</i> – ogółem	222	100,0	4 177 (1)	100,0	231	100,0	4 354 (2)	100,0

( ) zgony

dukcji w ogniskach spowodowanych przez odzwierzęce pałeczki *Salmonella* (66,2% ognisk o tej etiologii). Pozostałe miejsca produkcji potraw miały poniżej 10% udziału w ogólnej liczbie ognisk, przy czym najwięcej ognisk wystąpiło po spożyciu potraw wyprodukowanych w stołówkach szkolnych, przedszkolach, internatach, na koloniach letnich i obozach (8,1%). Różne (2 i >) miejsca produkcji w poszczególnych ogniskach, związane głównie z organizacją przyjęć, przyczyniły się do wystąpienia 7,8% ognisk. Restauracje i bary były miejscami produkcji w 5,6% ognisk, a ciastkarnie i kawiarnie – w 5,3%.

Ognisko botulizmu wystąpiło po spożyciu wyrobów prywatnych zakładów mięsnych, należących do tego samego właściciela. Ogniska spowodowane przez *E. coli* i pałeczki z grupy *coli* wiązały się z produkcją stosunkowo równomiernie rozłożoną między sanatoria, mieszkania prywatne i różne (2 i >) miejsca produkcji (po 20% ognisk), stołówki szkolne, przedszkolne, internatowe oraz na koloniach i obozach dla dzieci i młodzieży (15% ognisk), szpitale, ośrodki wypoczynkowe oraz ogniska związane z wyjazdem na wycieczki (po 10% ognisk w każdej z grup).

W ogniskach o etiologii gronkowcowej potrawy będące nośnikami gronkowców, były najczęściej produkowane w miejscach żywienia dzieci i młodzieży (ww. stołówki szkolne,

Tabela VI. Ogniska zbiorowych zatruc i zakażeń pokarmowych w Polsce w 2002 roku. Żywność i woda jako nośniki czynników patogennych. Liczba i procent zachorowań w ogniskach

Table VI. Collective outbreaks of foodborne and waterborne infections and intoxications in Poland in 2002. Food and water as vehicle of the pathogenic agents. Number and percentage of cases in outbreaks

Czynnik patogenny	Zachorowania	Spożywanie	Nośnik										Ogółem
			woda	potrawy								nie ustalony	
				z mleka i prod. pochod.	z mleka i jaj	z jaj	z mięsa i jaj	z mięsa i jaj	z drobiu i jaj	z drobiu	z różnych (3 i >) sur. poch. zwierz.		
<i>Salmonella</i> – typy odzwierzęce	liczba %	- -	9 0,2	11 0,3	1 583 (1) 36,4	612 14,1	54 1,2	384 8,8	71 1,6	1 402 (1) 32,2	-	228 5,2	4 354 (2) 100,0
<i>Clostridium botulinum</i>	liczba %	- -	- -	- -	- -	- -	7 100,0	- -	- -	- -	- -	- -	7 100,0
<i>E. coli</i> , pączki z grupy <i>coli</i>	liczba %	- -	8 1,9	8 1,9	- -	- -	10 2,4	- -	78 18,8	234 56,4	20 4,8	4 1,0	415 100,0
<i>Staphylococcus aureus</i>	liczba %	- -	61 4,8	134 10,6	18 1,4	20 1,6	138 10,9	- -	86 6,8	800 (1) 63,0	- -	12 0,9	1 269 (1) 100,0
Wirusy (rotawirusy, HAV)	liczba %	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	45 100,0	45 100,0
Toksyny roślin wyższych (<i>Datura stramonium</i>)	liczba %	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	7 100,0	7 100,0
Chemiczne substancje toksyczne	liczba %	39 (3) 90,7	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	4 9,3	43 (3) 100,0
Nie ustalono	liczba %	- -	5 0,3	8 0,5	- -	28 1,8	- -	4 0,3	- -	300 19,5	- -	1 164 75,8	1 536 100,0
Ogółem	liczba %	39 (3) 0,5	80 1,1	161 2,1	1 601 (1) 20,9	660 8,6	209 2,7	388 5,1	235 3,1	2 736 (2) 35,6	31 0,4	1 453 18,9	7 676 (6) 100,0

( ) zgony * nie uwzględnione 2 odwołane zgony (potwierdzenie telefoniczne)

przedszkolne, itp.) (28,0% ognisk), a następnie w ośrodkach wypoczynkowych (16,0%), sanatoriach (12,0%), szpitalach (8,0%) i domach pomocy społecznej (również 8,0% ognisk tej grupy).

W trzech ogniskach o etiologii wirusowej, w których nie ustalono nośnika, potrawy spożywane w dniach narażenia wyprodukowano: w domu pomocy społecznej, w domu dziecka oraz w restauracji.

W ogniskach o nieustalonej etiologii potrawy były najczęściej produkowane w ww. miejscach żywienia dzieci i młodzieży (stołówki, kolonie, obozy) (18,3%), w domach pomocy społecznej (16,9%), w szpitalach (14,1%) oraz w mieszkaniach prywatnych (12,7% tych ognisk).

Wśród miejsc spożycia potraw – nośników czynników patogennych, w ogólnej liczbie ognisk przeważały mieszkania prywatne (45,7%). Stosunkowo często spożywano potrawy w różnych (2 i >) miejscach (w 15,7% ogółu ognisk) oraz w ww. miejscach żywienia dzieci i młodzieży (9,5%).

W 2002 roku w większości ognisk (75,6%) nie przeprowadzono pełnego dochodzenia epidemiologicznego, dotyczącego obiektywnego prześledzenia potencjalnego przebiegu procesu epizootyczno-epidemicznego, uwzględniającego rolę pierwotnie zakażonych surowców i pochodnych półproduktów (głównie zwierzęcych) oraz wody.

W wyniku tego zaniedbania (na skalę niespotykaną od 1985 roku), końcowe opracowania ognisk nie zawierają obiektywnych informacji, pozwalających na ustalenie miejsc, w których czynnik patogenny wniknął do podejrzanych lub zakażonych potraw – począwszy od najwcześniejszych etapów ww. procesu. Całość opracowań ognisk z 2002 roku, ze statystycznego punktu widzenia, nie dostarcza więc miarodajnych informacji, służących najważniejszemu celowi prowadzenia dochodzeń epidemiologicznych w ogniskach – skutecznemu zapobieganiu nowym zachorowaniom – zarówno doraźnie, na zagrożonym terenie, jak i w szerszej, krajowej lub międzynarodowej skali (tab. VII).

W 2002 roku liczba ognisk i zachorowań w ogniskach zarejestrowanych w miastach, ponownie przekraczała liczby notowane na wsi (odpowiednio 39,4% i 37,5% w miastach oraz 30,6% i 22,6% na wsi). Ogniska rozsiane (zarówno na terenie miast, jak i wsi) stanowiły 30,0%, a zachorowało w nich 39,9% osób.

Obraz kliniczny zachorowań w ogniskach, w zależności od czynnika etiologicznego, przedstawiał się następująco:

- w zachorowaniach spowodowanych przez odzwierzęce pałeczki *Salmonella* dominowały: biegunka (81,8% chorych), gorączka (72,8%) oraz bóle brzucha (67,7%);
- w zachorowaniach spowodowanych przez *E. coli* i pałeczki z grupy *coli* dominowały biegunka (75,7%) i bóle brzucha (53,0%);
- w zachorowaniach o etiologii gronkowcowej przeważały bóle brzucha (66,0%), wymioty (60,1%) oraz po raz pierwszy od lat – biegunka (56,8%), co wiąże się z wykrytą etiologią mieszaną (m. in. z *Shigella sonnei*);
- w zachorowaniach o etiologii wirusowej dominowała biegunka (66,7%), a następnie wymioty (55,6%);
- chemiczne substancje toksyczne (alkohol metylowy, alkohol etylowy, herbicydy) powodowały objawy specyficzne dla poszczególnych trucizn (53,5%) oraz bóle brzucha i nudności (po 46,5%);
- w zachorowaniach o nieustalonej etiologii przeważała biegunka (70,7%) oraz bóle brzucha (55,8% chorych).

Tablca VII. Ogniska zbiorowych zatruc i zakażeń pokarmowych w Polsce w 2002 roku. Zakażenie/zanieczyszczenie wody i miejsce zakażenia/zanieczyszczenia/skażenia żywności. Liczba i odsetek ognisk wg czynników patogennych
 Table VII. Collective outbreaks of foodborne and waterborne infections and intoxications in Poland in 2002. Infection/contamination of water. Place of the infection/contamination of food. Number and percentage of the outbreaks according to the pathogenic agents

Czynnik patogenny	Ogniska	Zakażona/zanieczyszczona woda	Miejsce zakażenia/zanieczyszczenia/skażenia żywności						Ogółem
			prywatne gospodarstwo hodowl.	gospodarstwo hodowl.	inne miejsce	miejsce trudne do ustalenia (np. z targu)	różne miejsca (2 i >)	nie ustalono	
<i>Salmonella</i> – typy odzwierzęce	liczba	-	43	3	3	16	6	160	231
	%	-	18,6	1,3	1,3	6,9	2,6	69,3	100,0
<i>Clostridium botulinum</i>	liczba	-	-	-	1	-	-	-	1
	%	-	-	-	100,0	-	-	-	100,0
<i>E. coli</i> , pateczki z grupy <i>coli</i>	liczba	3	-	-	1	-	-	16	20
	%	15,0	-	-	5,0	-	-	80,0	100,0
<i>Staphylococcus aureus</i>	liczba	-	2	-	-	-	4	19	25
	%	-	8,0	-	-	-	16,0	76,0	100,0
Wirusy	liczba	-	-	-	-	-	-	3	3
	%	-	-	-	-	-	-	100,0	100,0
Toksyny roślin wyższych	liczba	-	1	-	1	-	-	-	2
	%	-	50,0	-	50,0	-	-	-	100,0
Chemiczne substancje toksyczne	liczba	-	1	-	-	-	-	3	4
	%	-	25,0	-	-	-	-	75,0	100,0
Nie ustalono	liczba	2	-	-	-	-	-	69	71
	%	2,8	-	-	-	-	-	97,2	100,0
Ogółem	liczba	5	47	3	6	16	10	270	357
	%	1,4	13,2	0,8	1,7	4,5	2,8	75,6	100,0

W 2002 roku, podobnie jak w roku poprzednim, zarejestrowano 4 ogniska zatruc chemicznymi substancjami toksycznymi. Były to:

- 2 ogniska (23 zachorowania, w tym 2 zgony – bez 2 zgonów odwołanych) po spożyciu alkoholu metylowego;
- 1 ognisko (16 zachorowań, 1 zgon) po spożyciu alkoholu etylowego; oraz
- 1 ognisko (4 osoby) zatrucia mieszanką herbicydów – po spożyciu nowalijek z własnego gospodarstwa, przed upływem okresu karencji preparatów.

W żadnym z ognisk zatruc alkoholem (metylowym i etylowym) nie ustalono miejsc jego produkcji, a tylko w jednym (ognisko zatrucia wódką „maczugówką”, zawierającą alkohol metylowy) wymieniono miejsca zakupu (targ, sklepy).

W 2002 r. nie zarejestrowano żadnego ogniska zatruc grzybami. Zatrucia toksynami roślin wyższych wystąpiły w dwóch ogniskach (cztero- i trzyosobowym) – w obu po spożyciu bielunia dziedzierzawy (*Datura stramonium*).

W 2002 roku zarejestrowano 10 epidemii liczących 100 i więcej zachorowań, z których w sześciu czynnikiem etiologicznym były gronkowce koagulazododatnie (w tym w jednym wraz z *Shigella sonnei*), w jednym *S. Enteritidis*, gronkowce koagulazododatnie oraz *E. coli* (typu nie określono), w jednym *S. Enteritidis* wraz z *E. coli* (typu nie określono) oraz pałeczkami z grupy *coli*, w jednym *S. Enteritidis* (od chorych) oraz w jednym – *S. Enteritidis* wraz z gronkowcami koagulazododatnimi i pałeczkami z grupy *coli*. W żadnym z wymienionych ognisk nie badano laboratoryjnie podejrzanych surowców/półproduktów pochodzenia zwierzęcego, ani nie ustalono miejsc hodowli podejrzanych zwierząt (ew. kraju importu) (tab. VIII).

Poza ww. epidemiami zarejestrowano, podobnie jak w 2001 roku, 21 ognisk o liczbie zachorowań od 50 do 99.

Mimo dokładnych uzgodnień merytorycznych i metodycznych (na podstawie opracowań z 2001 roku) z osobami odpowiedzialnymi za opracowania ognisk zatruc i zakażeń pokarmowych w Polsce oraz mimo wieloletnich apeli, zawartych w kolejnych publikacjach z lat 1985–2001, jakość opracowań ognisk z 2002 roku przedstawia tak niski poziom merytoryczny i metodyczny, że wymaga to jak najszybszego, dogłębnego wyjaśnienia przez kompetentne osoby przyczyn zaistniałego stanu. Sytuacja ta jest o tyle niewyflumaczalna, że zmniejszenie liczby województw z 49 do 16 powinno sprzyjać procesowi ujednoczenia sposobów opracowań ognisk w terenie.

Należy ponadto ponownie nadmienić, że problem tzw. „biegunek dziecięcych”, nękających niezmiennie w całym okresie po II Wojnie Światowej (co znajduje wyraz w publikacjach zawierających dane liczbowe od początku ich rejestracji w latach pięćdziesiątych) populację najmniejszych dzieci, nie znalazł do dziś pełnego wyjaśnienia epidemiologicznego. Wynika to przede wszystkim z wyłączenia w rejestracji chorób w Polsce tej grupy zachorowań z tzw. „zatruc pokarmowych”, podlegających pogłębionemu dochodzeniu w ogniskach zbiorowych zachorowań. Zwraca uwagę fakt, że od dziesięcioleci nawet te zachorowania, które wchodzą w zakres rejestracji tzw. „zatruc pokarmowych”, a więc salmonelozы odzwierzcę u dzieci w wieku do 2 lat, osiągające najwyższą zapadalność (przekraczającą w niektórych latach u chłopców w miastach w drugim roku życia poziom 2000/100 000), również nie są uwzględniane w opracowaniach ognisk zbiorowych zachorowań (np. ogniska w żłobkach, czy na oddziałach noworodkowych lub dziecięcych).

Tabela VIII. Ogniska zbiorowych zatruc i zakażeń pokarmowych w Polsce w 2002 roku. Epidemie liczące 100 i więcej zachorowań, zgłoszone z terenu kraju. Liczba zachorowań (w tym dzieci do 14 r.ż.) oraz ogólna charakterystyka epidemii

Table VIII. Collective outbreaks of foodborne and waterborne infections and intoxications in Poland in 2002. Epidemics with 100 and more ill people. Number of cases (including children up to 14 y.) and common characteristic of the epidemic

Lp.	Województwo, czas trwania epidemii, miejsce produkcji/spożycia potraw	Liczba zachorowań (w tym dzieci), etiologia	Żywność – nośnik zatrucia/zakażenia; wyniki badania surowców/półproduktów pochodzenia zwierzecego; miejsce hodowli (lub kraj, miejsce importu)	Wyniki badania laboratoryjnego podejrzanych gotowych potraw
1	2	3	4	5
1.	Łódzkie; 7–10.03.02 r. – stołówka szkolna	162 (143) S. Enteritidis (od chorych)	Podjejrzanego surowego mięsa wieprzowego oraz jaj – nie badano; brak informacji na temat pochodzenia	Kotlet mielony, buraczki – (+) S. Enteritidis, gronk. k (+), E. coli (typ?)
2.	Lubelskie; 7–10.04.02 r. – szpital uzdrowiskowy	122 (0) ; od chorych (–)	Podjejrzanego mięsa drobiowego (gatunek drobiu?) i mięsa wołowego – nie badano; brak informacji nt. pochodzenia; dodatków do surowek nie badano (rodzaje?)	Kotlet drobiowy, mięso wołowe w jarzynach, pasta mięsna, surówka z kapusty, sur. z selera – (+) gronk. k (+)
3.	Śląskie; 1.07.2002 r. – szpital	100 (0) ; od chorych (–)	Podjejrzanego surowego mięsa wołowego, mleka surowego oraz śmietany – nie badano; brak informacji nt. pochodzenia	8 prób potraw z wymienionych surowców/półproduktów – (+) gronk. k (+)
4.	Zachodnio-pomorskie; 19–20.07.02 r. – Ośrodek Szkoleniowo- -Wypoczynkowy	114 (12) ; S. Enteritidis (od chorych)	Podjejrzanę różne surowce/ półprodukty pochodzenia zwierzecego, w tym drób, jaja, śmietana; – nie badano, brak inf. nt. ich mięjsca pochodzenia	Podjejrzanę różne potrawy. Z 3 prób (wyprod. z wymienionych sur./półpr.) – (+) S. Enteritidis, E. coli (typ?), pat. z gr. coli
5.	Kujawsko-pomorskie; 22–24.07.02 r. – Ośrodek Wypoczynkowy	103 (24) ; od chorych (–)	Podjejrzanę surowe mięso wieprzowe – nie badano, brak informacji nt. pochodzenia	Szynka „rodzenna” – (+) gronk. k (+)
6.	Zachodnio-pomorskie; 30–31.07.02 r. – kolnie letnie	109 (70) ; etiologia mieszana: gronk. k (+) + Shigella sonnei	Brak wywiadu epidemiologicznego i jadalnościow dotyczących potraw spożytych w dniach narażenia; nie badano surowców pochodzenia zwierzecego; rola wody?	Próby potraw z 30.07.: zupa mleczna, surówka z kapusty pekińskiej – (+) Shigella sonnei, gronk. k (+)

cd. tabeli VIII.

1	2	3	4	5
7.	Podkarpackie; 7-9.09.02 r. - przyjęcie weselne	144 (26) <i>S. Enteritidis</i> (od chorych)	Podjejranych (m. in.) jaj, mięsa wieprzowego, mięsa wofowego nie badano; brak informacji nt. pochodzenia	Schab faszerowany mielonym mięsem wofowym, „ciasto z masą” - (+) „Salmonella”
8.	Dolnośląskie; 19-20.09.02 r. - stołówka szkolna	128 (103) od chorych (-)	Podjejrany „twaróg z hurtowni”, składniki „bulek stodkich”, dodatki do ćwikły z chrzanem; dochodzenia epidemiologicznego i badań mikrobiologicznych nie przeprowadzono	Naleśniki z serem, „bufki słodkie”, ćwikła z chrzanem - (+) gronk. k (+)
9.	Wielkopolskie; 8-12.10.02 r. - stołówka szkolna	177 (115) <i>S. Enteritidis</i> (od chorych)	podjejrane m. in. mięso (gatunek zwierzęcia rzeźnego?) na 3 potrawy, jaja, mleko (masło) - nie badano; brak informacji nt. pochodzenia	4 próby potraw z wymienionych surowców, pobrane 9.10.02 r. (data prod. /spożyicia?) - (+) <i>S. Enteritidis</i> , gronk. k (+), pateczki z grupy <i>coli</i>
10.	Śląskie; 13-15.11.02 r. - stołówka studencka	211 (0) rotawirusy (od 3 osób na 3 badane)	dochodzenia epidemiologicznego oraz badań mikrobiologicznych m. in. mięsa (brak inf. nt. gatunku zwierzęcia), mleka (śmietany) - nie przeprowadzono	4 próby potraw z mięsa oraz z dodatkiem mleka (śmietany?) z 12 i 13.11.02 r. - (+) gronk. k (+)

gronk. k (+) - gronkowiec koagulazododatnie
pat. z gr. *coli* - pateczki z grupy *coli*

A Przybylska

FOODBORNE INFECTIONS AND INTOXICATIONS IN POLAND IN 2002

SUMMARY

A total of 26 734 bacterial foodborne infections and intoxications were registered in 2002 (incidence 69.9/100 000 population). *S. Enteritidis* was found in 94.8% of collective outbreaks (in Poland 4 sick people and more) and 90.4% cases in outbreaks caused by *Salmonella* of animal's source. The main vehicle of foodborne and waterborne outbreaks in 2002 was food prepared from various raw materials (3 and more) of animal's source (35.6% cases in outbreaks) and the next – from eggs (20.9% cases in outbreaks). Private homes prevailed (47.1% outbreaks, 66.2% outbreaks caused by *Salmonella*) among the places of the ready made food production. Ten epidemics with 100 and more cases each, were registered. Six deaths were noted in outbreaks in 2002 (2 – in the result of salmonellosis of the animal's source, 1 – in the result of staphylococcal infection and 3 – after chemical poisoning).

Adres autorki:

Anna Przybylska
Zakład Epidemiologii Państwowego Zakładu Higieny,
ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa